

DOSSIER DE PROFESSORAT

Antoni Socías, Mother Painting 22, 1978-2000. Tinta greixosa, vernissos i caragols damunt tela i fusta, estructura metàl·lica, 83 x 170,5 x 70 cm. Es Baluard Museu d'Art Contemporani de Palma, donació de l'artista. © de l'obra, Antoni Socías, 2024. Fotografia: David Bonet

VISITA DE RECORREGUT ES BALUARD, UN GRAN RACÓ DE CIUTAT

ÍNDEX

0. Centre d'interès	2
1. Destinataris	2
2. Objectius i continguts	2-3
3. Activitat prèvia. Preparació de la visita a l'aula	3
4. Responsabilitats del professorat	4
5. La visita	4-5
6. Activitat posterior a la visita a l'aula	5-6

0. Centres d'interès

Durant la visita l'alumnat s'aproximarà a l'entorn patrimonial del Museu i a una selecció d'obres de les diferents exposicions que ens faran reflexionar sobre el concepte de pintura i les seves possibilitats en l'actualitat.

Així el recorregut contemplarà els següents espais i exposicions:

- Terrasses: La història del baluard de Sant Pere.
- «Nachleben. La pintura com a art conceptual»

La història de la pintura es pot explicar de maneres molt diverses i totes podrien arribar a la mateixa conclusió: la pintura és històricament la forma d'art més conceptual de totes les que existeixen.

La pintura contemporània és una mena de resistència i, sobretot, un posicionament flexible que ha obligat els artistes i les artistes a repensar contínuament el seu lloc. D'aquí ve el caràcter polièdric de la pintura, capaç de subjectar múltiples cares, però també la necessitat de formular-nos una vegada i una altra la mateixa pregunta: A què anomenem avui pintura?

- «Jessica Stockholder. Punts cardinals»

És una de les artistes més influents de la seva generació. Les seves obres mostren la complexa relació entre l'espai il·lusionista de la pintura i la presència física de l'escultura i el seu treball se situa en la intersecció de la pintura, l'escultura, la instal·lació i l'arquitectura, integrant-se i depenent del lloc entre l'il·lusori i el material, el social i el domèstic, el públic i el privat.

La seva obra abasta al voltant de tres dècades i es caracteritza per un compromís amb el color i els materials.

1. Destinataris

Alumnes de primària, de secundària, batxillerat, cicles formatius i educació d'adults.

Som conscients de les grans diferències que presenten els diferents cicles tant pel que fa al nivell evolutiu dels infants/adolescents com pels seus coneixements i necessitats. Per tant, la visita, els seus continguts i activitats s'ajustaran al nivell de cada grup amb material didàctic específic per als diferents cicles.

2. Objectius i continguts

Objectius

- Viure el museu com un espai de diàleg i construcció de noves experiències
- Descobrir l'espai museístic i aprendre a comportar-se dins ell
- Aprendre a mirar i a descriure el que veiem
- Potenciar la capacitat d'imaginar i la creativitat
- Descobrir l'art contemporani i les seves capacitats expressives
- Aprendre vocabulari específic
- Reflexionar sobre les possibilitats de la pintura a l'actualitat

- Identificar els límits i connexions dels diferents llenguatges artístics
- Fomentar la llibertat expressiva i el respecte vers les opinions dels altres
- Fomentar l'esperit crític
- Establir relacions entre els diferents processos creatius dels artistes

Continguts

- La diversitat de llenguatges de l'art contemporani
- La murada i el baluard de Sant Pere
- L'espai museístic
- Vocabulari artístic específic
- La pintura de paisatges a Mallorca
- El cubisme
- Pintura figurativa i pintura abstracta
- Pintura expandida
- L'art contemporani més enllà de l'any 2000
- La instal·lació

3. Activitat prèvia. Preparació de la visita a l'aula

És important, per tal de garantir la bona marxa de la visita, així com els resultats que en volem extreure, que els i les alumnes tinguin uns mínims coneixements d'on aniran i què veuran. Per tant, recomanem dedicar un temps a l'aula amb anterioritat a la visita per tal de situar els i les alumnes.

Per tal de poder dur a terme aquesta preparació es pot visitar el web del Museu www.esbaluard.org amb l'alumnat amb participació i comentaris en veu alta per part seva.

Durant la visita es treballaran una selecció d'obres de les exposicions «[Nachleben. La pintura com a art conceptual](#)» i «[Jessica Stockholder. Punts cardinals](#)» que faran que els i les alumnes reflexionin sobre el concepte de pintura i la seva evolució. També es dedicarà un temps a conèixer la història del baluard de Sant Pere i de l'entorn patrimonial que envolta el Museu.

Com activitat prèvia a l'aula abans de venir a fer la visita, i que podrà facilitar entendre l'evolució de la pintura que es tractarà al llarg del recorregut per les exposicions del Museu, us proposam intentar definir a l'aula què és la pintura, l'escultura i l'arquitectura i parlar sobre les seves diferències.

Algunes preguntes que us poden servir per analitzar cada tipus d'art serien:

- Què és la pintura/escultura/arquitectura?
- Quins elements la componen?
- Quins materials s'utilitzen en la creació d'una obra pictòrica/escultòrica/arquitectònica?
- Quins estils coneixeu? i Quines són les seves característiques?

4. Responsabilitats del professorat

Per dur a terme la visita adequadament i potenciar al màxim l'aprenentatge de tot l'alumnat es demana que abans de la visita, amb una durada prudencial d'una setmana com a mínim, es faci arribar el qüestionari previ a l'equip educatiu del Museu, per conèixer les característiques del grup, i en cas d'alguna necessitat poder-la adaptar.

Es recomana dedicar un temps a l'aula abans de la visita per tal de situar els infants, fer l'activitat prèvia proposada i fer un passí d'imatges del Museu i la seva col·lecció o exposició temporal, segons el cas. És important també repassar les normes de comportament dins d'un museu.

Durant la visita agraïrem que no es delegui la responsabilitat del grup a les educadores del Museu, sinó que el professorat acompanyant estigui actiu, és a dir, que ajudi a guiar el grup i a respectar les normes del Museu.

5. La visita

5.1 Temporalització

La visita té una durada d'1h 30 min. Pel bon funcionament de la resta d'activitats del departament educatiu la visita començarà a l'hora estipulada pel Museu, per tant en el cas de voler berenar abans de la visita es prega arribar amb temps suficient per fer-ho.

En el cas de voler berenar després de l'activitat no hi haurà cap problema en què el grup resti a les terrasses del Museu el temps que ho desitgi, sempre i quan hi hagi disponibilitat.

5.2 Descripció de la visita

Amb aquesta activitat, per una banda, parlarem de la història del baluard de Sant Pere i el nou edifici del Museu, i ens endinsarem una mica dins la història de Palma a través de les murades i, per l'altra, ens aproparem a l'art contemporani, en aquesta ocasió a llenguatge pictòric, les seves possibilitats, a partir d'una selecció d'obres de les exposicions.

Les exposicions que visitarem seran: «Nachleben. La pintura com a art conceptual» i «Jessica Stockholder. Punts cardinals». En elles podrem observar la diversitat de llenguatges pictòrics de l'art contemporani des de finals del s. XIX fins a l'actualitat. I ens centrarem, especialment, a entendre com a l'art conceptual pintar ja no consisteix en utilitzar un pinzell, sinó que predomina la intenció de transmetre una experiència, reflexionar i activar els sentits. Fa molts d'anys que predomina la voluntat creativa que porta a una sèrie d'artistes a recórrer a suports i mitjans expressius fora de la pròpia pintura; a utilitzar diferents llenguatges artístics que es contaminen entre ells. I l'obra de Jessica Stockholder és una mostra d'aquesta intenció. L'artista sempre ha tengut una intenció pictòrica, encara que utilitzi el volum i l'ocupació de l'espai. Les possibilitats del material i dels objectes de les seves obres són utilitzats per la pròpia artista a través del color, assumint que la pintura és una realitat física que roman invariable, però també que canvia en funció de l'espai que ocupa i el moviment dels espectadors.

5.3 Metodologia

En el cas de coincidir dos grups classe a la mateixa hora, es formaran dos grups amb un màxim de 25 alumnes cada un. Un grup començarà el recorregut pel pati i terrasses exteriors del Museu i l'altre per les obres de l'interior. Cada grup estarà guiat per un/a educador/a.

Treballam des de la interdisciplinarietat, la transversalitat i la valoració dels sabers dels i les alumnes.

La visita serà molt dinàmica i participativa, sempre donant la paraula a l'alumnat. El punt de partida per a la interpretació d'obres, d'imatges i de representacions diverses, són les vivències dels i les alumnes contemplades com a font d'aprenentatge. Fomentam sempre el respecte vers les opinions dels altres. Posam especial esment en dissenyar programes en els que hi pugui participar tot l'alumnat. Es compta durant l'activitat amb el suport de material didàctic adequat al nivell i/o cicle.

6. Activitat posterior a la visita a l'aula

Una vegada acabada la visita, us enviarem per correu electrònic un enllaç a un formulari de valoració sobre la visita per tal de conèixer la vostra opinió amb la finalitat de continuar millorant. Agrairíem que trobeu un moment per poder emplenar-ho.

Us proposam fer una activitat on els i les alumnes treballin amb diferents tècniques per experimentar en primera persona aquestes diferències existents dins del llenguatge pictòric entès com a art conceptual. Us facilitam alguns exemples, a mode d'idees, que són susceptibles d'ampliar-se i/o modificar-se i que s'adeqüen més a uns nivells educatius que a uns altres.

- Treballarem la pintura figurativa. Triarem un objecte i el pintarem de manera realista, com si volguéssim fer una fotografia de l'objecte amb les tècniques pictòriques que l'alumnat vulgui (tècniques seques com el grafit, llapis, retolador, carbonet, ceres... o humides com les temperes, aquarel·les o l'oli). Després dibuixarem el mateix objecte però de manera més lliure, amb el llenguatge personal de cada un, mantenint les mateixes eines o ampliant-les i utilitzant-ne de noves.
- Treballarem el cubisme i la mirada d'aquests artistes envers dels objectes. Per tant, es triarà el mateix objecte que s'hagi treballat anteriorment (proposta pintura figurativa) i el que es farà serà pintar amb un retolador la visió frontal d'aquest objecte en un full o una cartolina. Després amb un retolador d'un altre color, es pintarà damunt d'aquest primer dibuix la visió d'aquest objecte des de dalt i es completarà el dibuix amb un retolador d'un tercer color amb el qual s'haurà dibuixat el mateix objecte des d'una altra perspectiva òptica. El resultat mostrarà els diferents fragments que componen aquest objecte i permetrà a l'alumnat entendre com els cubistes creaven els seus quadres.
- Tècnica del collage
Tècnica artística que consisteix en aferrar diferents imatges i/o objectes retallades damunt diferents suports com un cartó, un llenç, un paper o fusta. Es podran utilitzar diversos trossos de qualsevol material (fotografies, diaris, cartolines, revistes, objectes d'ús quotidià...) i fer una composició amb ells. L'alumnat podrà decidir crear una escena, -o no -, transformar la realitat,

combinar la realitat amb la fantasia o, fins i tot, crear figures amb objectes. Després podrà intervenir, o no, damunt del collage amb qualsevol tipus de pintura.

Els cubistes com George Braque o Pablo Picasso varen ser els primers a realitzar collages.

Existeixen altres tècniques relacionades amb el collage com el fotomuntatge, el *decoupage* i l'assemblatge.

- Tècnica del *dripping* (pintura abstracta)
Imitam la tècnica del *dripping* que molts d'artistes contemporanis, com en Jackson Pollock, varen treballar.
Es tracta d'esquitxar la pintura amb el pinzell damunt el suport de paper continu que es col·loca en terra. Altra possibilitat es posar pintura dins d'un colador i es va esquitxant el paper continu que hi hagi en terra.
- Pintura bufada
La tècnica de bufar pintura és una proposta per crear dibuixos abstractes. La tècnica és molt senzilla, es pot emprar amb qualsevol pintura soluble en aigua, com l'aquarel·la. Cal utilitzar un paper adequat per a tècniques humides. Només cal diluir un color de la pintura en l'aigua, deixar caure una gota sobre el paper i permetre que els alumnes bufin portant la gota en una direcció i deixant un solc de color sobre el paper.
Una altra possibilitat és col·locar cada color en un recipient diferent, mesclat amb un poc d'aigua i sabó per rentar els plats, i introduir la palleta en el recipient i bufar. Es formaran bimbolles. Així que caldrà col·locar una cartolina sobre aquestes per tal que quedi imprès el color. Pots repetir amb tots els colors i tantes vegades com vulgueu.
- Pintura expandida
Us proposam fer un exercici compositiu a manera d'instal·lació artística a un espai visible del centre educatiu - com un passadís, hall...- a partir d'una selecció de materials quotidians (recipients, teles, mobles...) que decideixi l'alumnat i tenint en compte els colors, textures, llum... com fa na Jessica Stockholder a les seves obres.

També podeu completar la visita amb les explicacions d'altres obres d'art, que pertanyen a la Col·lecció d'Es Baluard Museu, que per temps no s'han pogut tractar en profunditat durant la mateixa i que trobareu especificades a la [Guia de Lectura Fàcil](#) d'aquesta exposició «Nachleben. La pintura com a art conceptual».